

Felvételitől avatásig – értékelés a Ludovika Akadémián

Az 1872–1944 között működő Ludovika Akadémia képezte a magyar királyi honvédség tisztjeit. Annak ellenére, hogy a Ludovikán internátusi nevelés folyt, a hallgatók, a növendékek és az akadémisták értékelésében mégsem arányosan jelentkezett valamennyi tevékenységük megítélése. Az értékelés rendszere alapvetően oktatásközpontú volt, az elért tanulmányi eredmény adta meg a tisztjelöltek értékét, rangsorát.

A vizsgákon való teljesítés tanár és tanítvány számára egyaránt a legfontosabb lett, hiszen az eredmény és az ennek alapján felállított „rangsorozat” befolyásolta a majdani tisztek előlépését, meghatározta egész pályájukat. A jutalmazás és a fegyelmezés kettős oszlopára épülő megítélést a tisztjelöltek is elfogadták, magukévá téve a Ludovika egyik legfőbb értékét: a teljesítmény mindenekfelettségét.

A vizsgák

A vizsgák a hallgatók korában eleinte záróvizsgák voltak, ezeket a gyakorlat után tartották meg. A vizsgán való részvétel feltétele az előkészítő, illetve a tisztképző tanfolyamok elvégzése volt. Szóbeli és írásbeli feladatot is kaptak a jelöltek; az írásbeli témája harcászati vagy szolgálati szabályzatbeli kérdés volt. A szóbeli vizsgarészben nem csak az adott tananyag felmondását követelték meg, hanem a nagyobb összefüggésekben való láttatást és némi önállóságot is. A vizsgának nem az emlékezőtehetséget kellett terhelnie, hanem alkalom volt arra, hogy megvizsgálják a tanárok a szellemi tehetséget, a felfogó- és az alkalmazási képességet, illetve a tényleges, egész éves tudást. (1) A vizsgabizottságot külsős és belsős tagokból állították össze: a honvédkerületi parancsnok elnöklelte alatt két dandárparancsnok, a Ludovika igazgatója vagy aligazgatója, valamint az előadó tanárok vettek részt a munkában. (2) A vizsgák anyaga mellett vizsgázóként egy-egy nyilatkozat is található, amelyek az eredmények mellett a jellemről és a magaviseletről, valamint a műveltségről és a „tishti állásnak való megfelelésről” is szólnak. (3) Gyakran lehet olyan megjegyzéseket is találni a vizsgajegyzőkönyvekben, amelyek a kezdeti időkben jellemző nagy számú lemorzsolódásra utalnak: „a vizsgán meg nem jelent”, „vissza lépett a bizottság előtt”, „a vizsgatétel alól végképp felmentetett”, „késztelenségét bejelentvén a jövő évi tanfolyam hallgatására köteles”, illetve „a záróvizsgák letételére egy év határidő hosszabbítást nyert” (4)

Évközi vizsgákat (5) az 1870-es évek közepétől a tanítási órákon tartottak. A nagy létszám és az óriási tananyag miatt azonban szóban negyedévente egyszer kerülhetett sor mindenkire, így ki lehetett számítani a felelet idejét. Ez azt eredményezte, hogy a hallgatók negyedévente egyszer készültek az órákra, ami viszont a tanárok részéről a számonkérésben az írásbeliség növelését tette szükségessé. (6)

A növendékek korának első szervezeti szabálygyűjteménye kiemelte, hogy a vizsgának a teljes tananyagra kell vonatkoznia, de a követelményeket csak az emlékezőtehetség erejéig, részletekbe bocsátkozás nélkül lehet meghatározni. Az évközi vizsgák az összefüggéseket, a logikai vonulatot, illetve az okok és az okozatok által meghatározott összefüggéseket domborították ki, mivel ez eredményezte a tartós tudást, ez ösztönzött a lényeg tanulására és ez élesítette az emlékezőtehetséget. A vizsgák célja az előmenetel megismerése és az oktatás előmozdítása volt. Az összes növendék oktatását kellett szolgálniuk, ezért

a szóbelik az osztály előtt zajlottak. A vizsgázó teljesítményétől függően a buzdítás vagy az elismerés nem maradhatott el, így a vizsgák az iskolai fegyelmezés eszközei is lettek. (7) A későbbiekben a vizsgákon tanúsítandó tanári magatartást is részletesebben tárgyalták a tanügyi dokumentumok. A szóbeli vizsgákon a tanári kérdésnek mindig a tehetséghez mérten, egy választ feltételezve és helyes feleletre ösztökélően kellett elhangoznia. A kérdés átgondolására elegendő időt kellett hagyni, s „segédkérdéseket” feltenni, ha a válaszban a helyes és a helytelen keveredett. Rossz válasz esetén meg kellett győzni a tanulót a helyes feleletről, s ha sokan nem tudták azt, újra meg kellett tanítani az adott anyagot. Vissza kellett azonban szorítani a szóáradatot, és nem lehetett eltérni azt sem, ha nem a témáról felelt a növendék. Az írásbeli vizsgákat korlátozottan alkalmazták, a szóbeliket nem válthatták ki. A dolgozatokat 14 napon belül kellett kijavítani, s bemutatni az akadémiaparancsnoknak, illetve szükség esetén a magyar- és a szépírástanárnak. A bírálókat tartalmi, helyesírási és külalakbeli kérdésekre terjedt ki. A rosszat ki kellett javítani, utalt a tanár a tankönyv megfelelő oldalszámára, hiszen a pusztán rosszálló megjegyzés nem bírt nevelő értékkel. A kijavítás és a megbeszélés előtt újabb írásbeli feladatot nem lehetett adni. (8)

A növendékek korának első szervezeti szabálygyűjteménye kiemelte, hogy a vizsgának a teljes tananyagra kell vonatkoznia, de a követelményeket csak az emlékezőtehetség erejéig, részletekbe bocsátkozás nélkül lehet meghatározni. Az évközi vizsgák az összefüggéseket, a logikai vonulatot, illetve az okok és az okozatok által meghatározott összefüggéseket domborították ki, mivel ez eredményezte a tartós tudást, ez ösztönzött a lényeg tanulására és ez élesítette az emlékezőtehetséget.

órákon bármikor; írásbeli (ábrázolási) vizsgákon pedig egyes tantárgyak esetében vettek részt az akadémisták, s gyakorlati alkalmazásokat kérdező feladatokat oldottak meg. Az általános műveltséggel kapcsolatos tárgyakkól csak írásbeli vizsga volt, az általános katonai tárgyakkól írás- és szóbeli is, a szabályzatok ismeretéből csak szóbeli, a nyelvekből viszont nem voltak vizsgák az állandó gyakorlás miatt. Az írásbelik nem lehettek nagyobb értékűek a szóbeli vizsgáknál. A korábban vett anyagrészekből is kérdezhettek. (10) 1929-től a polgári felsőoktatáshoz hasonlóan kollokviumi rendszert vezettek be a Ludovikán, a félévek végén egy-egy hetet a vizsgákra tartottak fenn. (11)

Az 1936-os OKT-jelentésben Tasnádi-Nagy András arról számolt be, hogy az órákon folytonos volt a kérdezés, gyors és rövid feleletetéseket követték egymást. (12) Ugyanezt írják le a memoárok is: „Középiskolai rendszer szerint gyakran volt óránként is számonkérés, és sokszor írtunk írásbeli dolgozatot is.” (13) A tanári követelés a II. világháború alatt még következetesebbé vált, a rendelkezésre álló csökkent időkeret miatt „irgalmatlanul” meg kellett követelni a lényeges ismeretek elsajátítását. Ezért az órák elején 3–5

perces villámdolgozatokra került sor. A feltett kérdésre választ adott az akadémista, aláírta, majd a következő villámkérdésre koncentrált... (14)

Az osztályozás

Az osztályozás rendszere a képzés első évtizedében a záróvizsgákhoz kötődött. Kezdetben a jeles (4), a jó (4) és a ki nem elégtő (0) osztályzatokat alkalmazták. (15) 1876-tól a jeles (5), a jó (4), a jó (3), a középserű (1) és a rossz (0) osztályzatok voltak érvényben. (16) Ez eltért a közös hadsereg csapatskolái számára kiadott utasítástól és a bécsúj-helyi akadémia gyakorlatától is. Az 1879-80-as tanévtől az osztályzatok közé került az elégséges (2) is, hogy a jó (3) és a középserű (1) eredmények közti hézag megszűnjék. (17) 1882-ben, a növendéki rendszerre való áttérés előtt átfogóbb változásokat vezettek be. Hat osztályzat jelent meg: jeles (5), igen jó (4), jó (3), elégséges (2), ki nem elégtő (1) és rossz (0). (18) Ez az osztályozási rendszer határozta meg először az egyes osztályzatokhoz szükséges „tudományos haladást”, illetve a minősítés és a bajtársakra gyakorolt hatás szerint a magaviselet elbírálását – csak azok kaphattak jeles vagy igen jó osztályzatokat, „akik [...] iskolai és szellemi képességeiket bajtársaik körében kiváló vagy legalább észlelhető mérvben érvényesítik”. 1909–1932-ig a Monarchia hagyományai határozták meg az osztályzatokat, így jeles (4), jó (3), elégséges (2), valamint elégtelen (1) osztályzatokkal értékelték a Ludovikán. 1933-tól ismét ötfokozatú skálán helyezkedtek el az osztályzatok: kitűnő (5), jeles (4), jó (3), elégséges (2), valamint elégtelen (1) minősítéseket lehetett szerezni. (19) A tisztjelöltek zöme (60–70%) a középszinten végzett a vizsgákon, az átlag feletti nagyon jók és a meg nem feleltek aránya rendszerint egyaránt kevés volt: kb. 5–8%. (20) Az egyes minősítésekhez tartozó számértékek alapján, ezeket összeadva határozták meg a tisztjelöltek ún. egységsszámát. Előállhatott olyan helyzet is, hogy a kevésbé fontos tantárgyakból szerzett jobb eredmények miatt egyesek jobb egységsszámot szereztek azoknál, akiknek a kevésbé fontos tantárgyakból nem lett jobb az eredményük, ellenben a fontosabbnak ítétekből igen. Így akár elégséges átlagot is el lehetett érni úgy, hogy több tárgyból ki nem elégtő vagy rossz osztályzatot kapott valaki. Ezért – bár a katonapedagógiai szakirodalomban többször megfogalmazódott a tantárgyak egyenlőségének elve (21) – egyes tantárgyak osztályzatainak számértékét 2-vel, később 2-vel vagy 3-mal megszorozták, a többi tantárgy eredeti számértékét meghagyták, s az így összeadott számok alkották az egységsszámot. Pl. 1874-ben 2-es szorzójú lett a katonai iránytan, a harctéri szolgálat, a tereptan és rajz, az utászszolgálat, valamint a hadseregszervezet osztályzata. (22) Az 1930-as években a harcászati, az adott fegyvernemi szabályzat és a gyakorlati kiképzés osztályzatai 3-as szorzójúak voltak, a tereptan, a fegyver- és lövéstan osztályzatait 2-vel kellett megszorozni. (23)

Az egységsszám alapján az összeredményt határozták meg. Pl. az 1931-32-es tanév zárójelentése szerint 3,4-től jeles; 2,4-től jó; 2-től elégséges volt ez a minősítés. Az 1932-33-as zárójelentés szerint 4,8-től kiváló; 3,7-től igen jó; 2,6-től jó és 2-től megfelelő. (24) Az összeredmény egyenlősége esetén az egységsszám adta meg az osztály- és az évfolyamrangsorot, vagyis azt, hogy adott tisztjelölt hányadik volt a Ludovika értékrendjében. Ezt a sorzámmal kifejezett rangot mindenki fél éven át viselte, s csak az újabb félévi vagy éves zárás adott lehetőséget a változásra. Az összeredménybe beletartozott a magaviselet is: jellemet és kedélyt, magatartást és szorgalmat, öltözködést és tehetséget egyaránt vizsgáltak és értékelték a tanárok ezen a néven. (25) Az 1927-es év zárójelentése arról számolt be, hogy a „magánnevelésből jöttek” rangszámukat „egyik záratról a másik záratra fokozatosan és folytonosan megjavítják”, míg a főreáliskolából jöttek inkább visszaesést mutattak. Ennek oka az volt, hogy a főreáliskolát végzetek számára az első évfolyam szaktárgyai ismertek voltak, a második évfolyamtól ez az előnyük már nem állt fenn. (26)

A magaviselet és az előmenetel által meghatározott összeredménynek következményei is lettek: a ludovikások ez alapján viseltek a hajtókájukon jelzéseket. (27) Az 1930-as években a kiválók 2 sávot és 2 gombot (ők voltak a „duplagombosok”); az igen jók 2 sávot kaptak (és a köznapis szóhasználatban a „duplasávós” titulust); a jók 1 sávot és 1 gombot; a megfelelő összeredményűek pedig csak 1 sávot. Aki ennél rosszabb eredménnyel zárt, az nem kapott jelzést; s őket hajtóhonvédnek nevezték. Az első évesek az első félévben egységesen egy sávot kaptak, s csak az első félévi vizsgák után differenciálták őket. A további félévekben – az osztálylajstromok tanúsága szerint – ezeket az „egyes”, illetve „kettős” kitüntetések lehetett megtartani, elveszíteni vagy megkapni. (28) A jelzések viselésén kívül más következménye is lett a tanulmányi összeredménynek. A duplasávósoknak nem kellett betartaniuk a vacsora előtti kötelező tanulási időt, a ki nem elégtő vagy elégtelen teljesítmény viszont megvonásokat vonzott: a kincstári zsebpénz csökkentését és a szabad kimenő korlátozását. Az összeredmény alapján választották ki az évfolyam- és az akadémiaelső is – ők kitüntetésnek számító jogokkal is rendelkeztek: pl. kivonulásokon elől mentek; a végzős akadémiaelső pedig előmondhatta az eskü szövegét.

Az avatás után az elért összeredmény és rangszám elkísérte a tisztet egész pályáján. A rangsort minden esetben az egész tanári kar állapította meg, így az reális volt. Kezdetben a rendfokozat is az elért eredménytől függött. A hallgatók és a növendékek korában a három, illetve két rangelsőbből hadnagy lett, a többiekből hadapród, illetve hadapród-tiszthelyettes. A hadnaggyá avatással záruló akadémista-korszakban egy, a Ludovikán alacsonyabb rangszámmal végzett tiszt általában nem léphetett elő korábban magasabb rendfokozatba, mint egy magasabb rangszámmal végzett társa. Soron kívüli előléptetés csak kivételes esetekben fordulhatott elő: pl. törzstiszti tanfolyam elvégzése után vagy a harctéren tanúsított bátorság miatt. Az 1920-as évek közepén négy évfolyamot főhadnaggyá avattak, mivel a polgári életben az egyetemet vagy főiskolát végzetek ugyanabban a (8.) rangosztályban kezdték a pályafutásukat, mint amelyben a katonai pályán a főhadnaggyok voltak. Ez azonban a már korábban csak hadnaggyá avatott tiszték körében felháborodást keltett, s így a főhadnaggyá avatást megszüntették.

A fegyelmezés

A tanulmányi és magaviseleti értékelés mellett a képzés kezdetétől fogva hasonló fontossággal bírt a fegyelmezés rendszere. A szolgálati szabályzat szerint az igazgatót, az aligazgatót, a tanfolyamok századparancsnokait, valamint a lovaskülönítmény parancsnokát fenytő hatalom illette meg. Ezt azonban nem sok alkalommal kellett gyakorolniuk a hallgatókkal szemben, mivel az „erkölcsi magaviselettel” többé-kevésbé elégedettek voltak. Jobbára engedély nélküli ki- vagy távolmaradással, szolgálati hanyagsággal, a rendrakás elmulasztásával, gondatlan fegyverzet-karbantartással, a szorgalom hiányával vagy kártyázással vétettek a tisztjelöltek. Kivételes eset volt Miskolczy Barna közhonvédé, aki 1876. március 14–július 24. között hat alkalommal is vétett valamely szabály ellen. A haditörvényszéki eljárást igénylő esetek száma kevés volt: szökés, függelemsértés, lopás, a polgári életben történt sikkasztás fordult elő egy-két esetben. A vizsgajegyzőkönyvek mellett megtalálhatók a büntetési jegyzőkönyvek, amelyek tartalmazták, hogy milyen rendfokozatban büntették meg a hallgatót, milyen fajtájú és mértékű büntetést kapott, mi volt a büntetendő tett, melyik parancsnokság rendelte el a büntetést, mettől meddig tartott a fogság, illetve elengedték-e a büntetést. 1879-től fegyelmi és iskolai fenytést különítettek el; az utóbbit nem közölték a csapattestekkel. (29)

A fenytések nemeiről a szervezeti szabályzatok adtak tájékoztatást. (30) A növendékek korában a fenytéseket öt csoportba sorolták:

– A megfeddés egyszerű vagy szigorú lehetett; az előbbi a kihallgatáson, az utóbbi a növendéktársak előtt történt.

– A rendi fenyítés kedvezmények elvonásával, multságokból való kizárással, a szüni-dei szabadság korlátozásával vagy elvonásával, a kimenőengedély visszavonásával vagy korábbi visszajöveteli kötelezettséggel, illetve a kihallgatáson meghatározott öltözékben történő mindennapi megjelenéssel vagy írásbeli dolgozatra kötelezéssel járhatott.

– A fogságfenyítés lehetett házi (egy helyiség elhagyásának tilalmával), egyszerű (fogdában egyedül, ebéd és vacsora, valamint dohányzás nélkül kellett eltölteni), szigorított (az éjszakát kemény fogdai fekvőhelyen töltötte a megbüntetett növendék) vagy szigorú (nappal is magánzárkában kellett tartózkodni).

– A kitüntetés elvétele a magaviseleti osztályzat lejjebb sorolásával és az összeredmény megváltoztatásával járt együtt,

– az eltávolítás pedig a legvégső, végleges fenyítési forma volt.

A tanárok a tettenérést vagy a szolgálati tekintély megsértését kivéve nem fenyíthettek, ez a parancsnok, a helyettese és a századparancsnok joga volt. Beosztásuktól függően nőtt vagy csökkent az általuk adható fenyítési napok száma. Figyelembe kellett azonban venniük a fokozatosságot, illetve azt, hogy a növendék becsületérzése megmaradjon.

A két világháború közti években a dualizmus korabeli hagyományok maradtak meg a fenyítések terén is. (31) A fegyelmi fenyítéseknek öt nemét különítették el:

– A megfeddést, ez a korábbi gyakorlat szerinti maradt.

– A rendi fenyítést: takaródó előtt adott órára vissza kellett érní, illetve naponta, maximum 8 alkalommal, meghatározott öltözékben részt kellett venni a kihallgatáson.

– A fogságfenyítést, amellyel együtt rendi fenyítést is kiszabhattak. A laktanyafogság 30, a szigorított fogság 9 és a magány 6 napos lehetett. Ez utóbbi a dohányzás tilalmával, kemény fekvőhellyel, a zsebpénz egy részének visszatartásával is együtt járt.

– A különleges fenyítést. Ennek értelmében a szüni-dei szabadságot részben vagy egészben elvonták, elbocsáthatták vagy eltávolíthatták az akadémistát.

– A kollektív fenyítést. Ez egész alosztályra, évfolyamra vagy osztályra terjedt ki.

Az első két fenyítésnem kiszabására az alosztályparancsnok volt illetékes, aki a harmadik fenyítésnemből a laktanyafogságot is kiszabhatta, de a szigorított fogságot és a magányt csak a maximális mérték 1/3-áig. Az osztályparancsnok ez utóbbi fenyítéseket a maximális mérték 2/3-áig ítélt oda, 100%-os mértékben csak az akadémiaiparancsnok, aki a különleges fenyítések közül jogosult volt a szabadság elvonását is kiszabni. Az elbocsátásról vagy az eltávolításról való döntés a tanári kar joga volt.

A II. világháború alatt hangsúlyosabbá vált a korábbi gyakorlathoz képest az, hogy a fegyelmi fenyítésnek egyénre szabottnak, de keménynek és katonásnak kell lennie. A cél az lett, hogy jóra neveljék az akadémistát, hogy az ne megtorlásnak, hanem igazságosnak érezze a büntetést. (32)

Összefoglalás

A Ludovika értékelése tehát egy szervezen és részleteiben is összekapcsolódó rendszer volt, amelyben az elemek kiegészítették egymást. A jutalmazást és a büntetést következetesen, mindenki által kiszámítható módon alkalmazták. Az értékelés elemeit elfogadták a tisztjelöltek is, részben azért, mert a Ludovikán törekedtek rá, hogy elfogadtassák, részben azért, mert az önként választott katonai pálya értékelésével is megegyeztek.

Jegyzet

(1) Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban: HL) V. 6. fond 122. doboz; vö. Kőte Sándor (1975): *Közoktatás és pedagógia az abszolutizmus és dualizmus korában (1849–1918)*. Tankönyvkiadó, Budapest. 190–194.
(2) *A magyar kir. honvéd Ludovika Akadémia története* (1930). Budapest, Ludovika Akadémia (a továbbiakban: Monográfia), 380.

(3) HL V. 6. fond 122. doboz.

(4) Uo.

(5) Mai szóhasználattal ezek a vizsgák feleleteket jelentenek.

(6) Pacor V. (1878): Ausztria–Magyarország katonai nevelés-ügye és hiányainak következményei. In

Ludovika Académia Közlönye (a továbbiakban: LAK), 203–229.

(7) *Szervezeti szabályok a m. kir. honvédségi Ludovika Akadémia számára* (1883). Budapest, Légrády (a továbbiakban: 1883-as sz. sz.), 124.

(8) *Tanterv a m. kir. honvédségi Ludovika-Akadémia számára. Az 1895-6. tanévre*. Tervezet. (1895) Budapest, Pesti nyomda, 104.

(9) *Utasítás a m. kir. honvéd nevelő és képző intézetek tanterveire*. Tervezet (1910) Bp., ny. n., 34 o.

(10) HL V. 6. fond 108. doboz

(11) HL HM 1453/kt. 9.- 1928. sz. rendelet

(12) HL Tanulmánygyűjtemények (a továbbiakban: Tgy.) I. 2603. sz.

(13) Péchy György: Csapatíiszt voltam a m. kir. honvédségben. In HL Tgy. I. 3184. sz.

(14) Kiegészítő utasítás a tantervhez 1939-40. In HL V. 6. fond 111. doboz

(15) HL V. 6. fond 122. doboz

(16) HL HM 5161/eln. I.- 1876. sz. rendelet

(17) HL HM 2126/eln. I.- 1879. sz. rendelet

(18) HL HM 2393/eln. I.- 1882. sz. rendelet

(19) HL V. 6. fond 356–366. sz. osztályozási jegyzékek

(20) HL V. 6. fond 233. doboz

(21) A csapat-szolgálat igényei és a tisztképző intézet nevelő oktatásának alapelvei. In LAK, 1897, 843–880.

(22) HL V. 6. fond 122. doboz

(23) *A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830–1945)*

I–II. kötet. Szerk. Rada Tibor (2001): Calgary–Budapest (a továbbiakban: LA története), 350.; valamint Péchy György: Csapatíiszt voltam a m. kir. honvédségben. In HL Tgy. I. 3184. sz.

(24) HL V. 6. fond 233. doboz zárójelentései és a 124-136. dobozok rangsorozati jegyzékei

(25) Vö. HL V. 6. fond 367-839. sz. osztálylajstromai

(26) HL V. 6. fond 233. doboz

(27) Ezeket az osztálylajstromokban kitüntetésekként nevezték meg.

(28) LA története 350.; Martin Kornél: In *memoriám...* In HL Tgy. I. 3133. sz.; valamint dr. Kakasy Gyula szóbeli közlése alapján

(29) Monográfia 390.; valamint HL V. 6. fond 122. doboz

(30) Vö. 1883-as sz. sz.

(31) Pótlék, I. sz. A „K.-5.”. Tervezet. Szervi határozványok és szolgálati utasítás a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia számára c. könyvhöz. (1925) Budapest, HM, 26.

(32) HL V. 6. fond 235-237. doboz; valamint 86–88. sz. könyv

Miklós Zoltán

Budapest, Telepy Károly Testnevelés Szakosított Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola

Volt-e a magyar filozófiaoktatásnak aranykora?

A filozófiatanítás helyzetéről szóló konferenciákon elhangzó panaszos felszólalások gyakran arra a homályos érzésre épülnek, hogy a magyar filozófiatanítás helyzete valaha jobb volt. Olykor úgy érezzük, hogy a klasszikus műveltséget előtérbe állító gimnáziumokban a filozófia tantárgyra fontos szerep hárult. Jól érezzük-e ezt? Volt-e a magyar oktatástörténetnek olyan korszaka, amelyre filozófus és filozófiatanár nosztalgiával gondolhat vissza? (1)

A mikor a korábbi filozófiaoktatást veszem szemügyre, nem pusztán abból a szempontból vizsgálódok, mikor milyen típusú iskolában hány órában és ki tanította a filozófiát. Elsősorban arra a kérdésre koncentrálok, melyik korszakban mit tekintettek „filozófiának” a meghatározó oktatáspolitikusok, pedagógusok, illetve, hogy a diákok valójában filozofikus szellemiséggel találkoztak-e a középiskolában. Lehetségesnek tartom ugyanis, hogy a filozófia tantárgyat a vizsgált korszakokban bizonyos eszmék és – mondjuk úgy – a filozófia mibenlétével ellentétes célok szolgálatába állították.

Egy ilyen típusú vizsgálat igényli, hogy legalább alapvonásaiban meghatározzam, milyen filozófiaoktatást tartok kívánatosnak, milyen típusú filozófia órák megléte vagy meg-nem-léte iránt érdeklődöm. A „kívánatos filozófiaoktatás” körülírásakor igyekeztem a filozófiatanárok fórumain és filozófiatanításról szóló konferenciákon, kerekasztal-be-